

РЕНТНІ ВІДНОСИНИ В МОДЕРНІЗАЦІЇ ФІНАНСОВОГО МЕХАНІЗМУ НАДРОКОРИСТУВАННЯ

Л.О. Маланчук, аспірант

*Національний університет водного господарства та
природокористування м. Рівне*

Трансформаційні процеси переходу економічної системи України на принципи ринкового господарювання викликають необхідність перегляду та вдосконалення системи відносин природокористування, включаючи відносини власності у сфері надрокористування. Існуюча практика нормативно- адміністративного їх регулювання через інструменти дозволів, квот, обмеження та заборону, не відповідає принципам ринкового саморегулювання.

Велику увагу реформуванню відносин власності та прав користування мінерально - сировинними ресурсами приділено у наукових публікаціях І.Андріївського, В. Гарная, А.Голуба, М.Корнеєва, Е.Мелехіна, В. Снігаря, О.Шумського та інших. Між тим, віддаючи належне значення працям названих авторів, слід продовжити пошук варіативності в підходах до вибору механізмів, шляхів та інструментів регулювання процесів користування надрами.

Основними проблемами у надрокористуванні все ще залишається необхідність формування інституційної системи вдосконалення відносин власності у сфері використання, охорони та відтворення надр. Діючий порядок платежів за надрокористування не виконує фіксальної, стимулюючої, відтворювальної функції. Видача та реалізація дозволів на користування надрами не враховують потенційну дохідність проектів видобутку.

Модернізація економіки, що започаткована, виходячи з оцінки сучасних тенденцій і реальних можливостей стане неможливою без модернізації природно-ресурсної сфери, без запровадження науково обґрунтованої системи рентних відносин і приведення цієї важливої складової державної політики до вимог ринку і сталого розвитку економіки. На основі рентних відносин, як встановлено дослідженнями, створюватимуться сприятливі умови для раціонального використання економічного капіталу, природних ресурсів, більш вихідного вкладання коштів в різні види діяльності і через одержання певної віддачі, для підтримки необхідного рівня економічного зростання. Це досягатиметься, передусім, завдяки раціональній організації виробництва, підвищення ефективності перерозподілу одержаних

рентних доходів, поліпшення використання інноваційних можливостей і адаптації галузевих структур природно-ресурсної сфери до системи міжнародного поділу праці. Але, слід мати на увазі, що модернізація природно-ресурсної сфери на основі удосконалення рентних відносин вимагає, перш за все, утвердження національної ідеології та розробки концептуальних засад стратегії, які б дали змогу збалансувати соціальні, економічні і екологічні фактори, визначити та забезпечити оптимальні вектори подальшого зростання, сконцентрувати національні зусилля для економічного прориву на базі не наздоганячої, що мала місце за умов планово-регульованої економіки, а випереджаючої, конкурентноздатної економіки.

Рента, по-перше, це не звичайний дохід, що отримується суб'єктами ринкового господарства у вигляді прибутку чи ефекту, а надприбуток, додатковий дохід особливого виду, пов'язаний із використанням обмеженого чи рідкісного ресурсу: земельної чи лісо земної ділянки, родовища корисних копалин, чи інновації, які приносить надприбуток. По-друге, саме в економічній ренті прихована сутність статусу власності, тобто факту реальності володіння ресурсом, привласнення економічної ренти. З цього питання слід відзначити таке, достатньо відоме твердження: хто б не володів титулом власності реальним власником є лише той, хто привласнює ренту. Це аксіома, яка не потребує обговорення і доказу. По-третє, рентні відносини, є своєрідним фактором вирівнювання будь-якої господарської діяльності в різних природних і економічних умовах і володінні обмеженими ресурсами. Ці відносини виявляються прихованими стимулюючими чинниками для привласнення суб'єктами господарювання частини надприбутку, який, нерідко їм не належить.

Державі як власнику природних ресурсів належать прерогативи у розпорядженні рентою як тією частиною доходу, що не залежить від підприємницької діяльності. Вона забезпечує вилучення природно-ресурсної ренти з тим, щоб спрямувати відповідні доходи на користь усього суспільства. На державу ж покладаються обов'язки щодо запобігання необґрунтованого привласнення ренти. Рентна система платежів має також сприяти вирівнюванню економічних умов господарювання. Важливою є реалізація ролі рентних платежів як регулятора інвестиційних процесів. Нарешті, рентні платежі є одним з найважливіших інструментів фінансового забезпечення охорони і відтворення природно-ресурсного потенціалу в цілому.

Плата за природокористування є важливою складовою економічної політики в галузі регулювання природного та економічного середовища. Її мета спрямована на формування економічних відносин, які стимулювали б раціональне комплексне використання природних ресурсів, їх відтворення і насамкінець сприяли зниженню ресурсомісткості кінцевого національного продукту та наповнення як державного, так регіонального (місцевого) бюджетів.

Механізм платного природокористування повинен постійно вдосконалюватись, особливо з погляду на перехідних стан економіки і специфіку одночасного введення платежів (зборів) за природні ресурси.

Важливою складовою проведення ефективної рентної політики є формування розвиненої ринкової інфраструктури, створення повноцінних ринкових механізмів, передусім біржового ринку і засобів державного регулювання цієї сфери діяльності.

Формування системи рентного регулювання в Україні на базі платежів за використання природних ресурсів, екологічного оподаткування та відповідних зборів сприятливих мобілізації й акумуляції фінансових ресурсів для здійснення ефективної природоохоронної діяльності та подальшого економічного зростання.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Міщенко В.С., Данилишин Б.М. Природно-ресурсна рента і рентна політика в Україні / Економіка України.- 2003. - №12.-с.3-14.
2. Малий І.Й. До питання про теорію земельної ренти та проблеми реформування земельних відносин // Економіка України.- 2000.-№8.-с.49-54.
3. Інноваційна стратегія українських реформ/ Гальчинський А.С., Геєць В. М., Кынах А.К., Семиноженко В.П. – К.: Знання України,2002.-326 с.